

Asia: VN/24616/2022

Lausuntopyyntö arviomuistiosta poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilöiden henkilötietojen käsittelystä keskitetyn kansallisen tietojärjestelmän avulla

Kysymykset vastaanottajille

1. Kuinka tarpeellisena näette poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilöiden tai tällaisten henkilöiden perheenjäsenten tai yhtiökumppanien henkilötietojen käsittelyn keskitetyn kansallisen tietojärjestelmän avulla?

Suomen Tunnistetieto Oy kiittää mahdollisuudesta lausua kansallisen PEP-tietojärjestelmän perustamiseen liittyvästä arviomuistiosta.

1. Olemme toiminnassamme keskittyneet tarjoamaan ja ylläpitämään sovellusta rahanpesulain sekä pakotelainsäädännön mukaisten velvoitteiden hoitamiseen, mukaan lukien PEP-statusen selvittämiseen liittyvät menettelyt. Sovelluksemme on suunnattu rahanpesun ilmoitusvelvollisten käyttöön. Toimimme kiinteästi eri toimialojen ilmoitusvelvollisten kanssa ja luomme teknisiä ratkaisuja ilmoitusvelvollisten päivittäisiin prosesseihin AML- ja KYC-toiminnassaan. Lausuntomme perustuu näihin käytännöllisiin näkökohtiin.

2. Pidämme keskitetyn PEP-tietojärjestelmän perustamista kannatettavana. Rahanpesulaki asettaa veloitteen selvittää asiakkaaseen liittyvien henkilöiden PEP-status, mutta tämän veloitteen hoitamisen tueksi ei ole tällä hetkellä saatavilla kattavia ajantasaisia tietolähteitä erityisesti PEP-henkilöiden perheenjäsenten ja yhtiökumppanien tietojen osalta. Kokemuksemme mukaan PEP-statusen selvittämiseen ja asiakkaiden antamien sitä koskevien vastausten oikeellisuuden selvittämiseen menee ilmoitusvelvollisilla työaikaa, jota ei voida pitää aivan vähäisenä. Asia on taloudellisesti relevantti.

3. Edellytyksenä rekisterin luomiselle ja sen käytölle ja käytettävyydelle tulisi olla, että sillä saadaan vähennettyä rahanpesulain mukaisten velvoitteiden ilmoitusvelvollisille aiheuttamaa hallinnollista taakkaa ja kustannusta (tai ei ainakaan lisätä kustannuksia) ja että rekisterin luomisella parannetaan lain tavoitteiden toteutumista.

4. Toistaiseksi yleisimpänä menettelytapana on ollut PEP-statusen kysymyksen asiakkaan edustajalta, jolloin tämä on vastannut omalta osaltaan sekä mahdollisten edunsaajien ja vastuuhenkilöiden osalta. Tiedustelulla saatuun tietoon liittyy riski epäluotettavuudesta, koska henkilö saattaa tietämättömyyttään taikka puutteelliseen taustatietoon perustuen antaa väärän tiedon. Lisäksi ongelmana toisinaan on, että asiakasyrityksen taikka yhteisön edustajalla ei ole lainkaan tietoa muiden vastuuhenkilöiden taikka edunsaajien PEP-statuksesta ja sen selvittäminen on ko. henkilöllekin hankalaa.

5. Käytettävissä on jo tälläkin hetkellä kaupallisia kansainvälisiä tietokantoja, joita voidaan hyödyntää PEP-tarkastusten tekemisessä samaan tapaan kuin asiakaskantaa peilataan EU:n ja muihin kansainvälisiin pakotelistoihin. PEP-tietokantojen haasteena on tiedon aukollisuus eli erityisesti perhesuhteista ja yhtiökumppaneista niissä ei välttämättä ole tietoja, joten nykyiset tietokannat eivät välttämättä loppujen lopuksi poista tarvetta tiedustella PEP-statusta asiakkaalta itseltään.

2. Tulisiko vielä jokin näkökulma erityisesti ottaa huomioon vaikutusten arvioinnissa?

6. Jatkovalmistelussa tulee arvioida, mikä merkitys olisi, jos kansallisen PEP-rekisterin tiedot olisivat saatavilla vain rajoitetusti eli pelkästään ilmoitusvelvollisten itsensä suoraan käytettävissä. Tietosuojanäkökulmasta tämä saattaisi olla tehokasta, mutta muutoin vaikuttaisi haitallisesti alan teknisten ratkaisujen kehittymiseen. Nykyisellään rahanpesulain velvoitteiden hoitamiseen on saatavilla tietojärjestelmiä, joiden avulla asiakkaiden edustajat voidaan tunnistaa, kerätä tarvittavat taustadokumentit ja tehdä pakotelistaseurantaa. Ilmoitusvelvolliset suorittavat KYC-toimenpiteet keskitetysti yhden tietojärjestelmän avulla.

PEP-tiedon tulisi lähtökohtaisesti olla saatavilla siten, että myös kaltaisemme järjestelmätoimittajat voivat saada pääsyn dataan (normaalein kaupallisin/hallinnollisin ehdoin) tarjotakseen sitä osana omia palveluitaan. Jos PEP-rekisteri olisi pelkästään ilmoitusvelvollisten itsensä suoraan käytettävissä ja mahdollisesti vieläpä manuaalisen työn varassa, ei PEP-rekisteristä saatava hyöty ole kokonaisuutena arvioiden kovinkaan merkittävä, koska se käytännössä vain lisäisi työmäärää ainakin niiden ilmoitusvelvollisten osalta, joilla on KYC/AML-toimintojen hoitamiseen käytössään jo muitakin järjestelmiä. Pääsy PEP-rekisterin tietoihin tulisi olla myös kaupallisten palveluntarjoajien palveluilla.

7. Varsinkin isoista asiakasmääristä puhuttaessa PEP-tarkastuksen työmäärä manuaalisesti tehtynä on huomattava ja automatisoituja tarkastustyökaluja käytettäessäkin merkittävä. Asiakkaiden ja näiden edustajien PEP-statusta tulee myös jatkuvasti seurata. Aiheelliset tarkastusosumat tulee käsitellä ja analysoida ja vastaavasti myös ns. väärät positiiviset osumat. Tietokannan rakenteen tulee mahdollistaa prosessit automatisoiduilla rajapintatyökaluilla.

8. PEP-rekisterin suhteen on aiheellista pohtia, voisiko rekisteritietojen tarkastamisella saada luottamuksensuojaa ts. olisiko ko. toimenpide katsottava rahanpesulain soveltamisen näkökulmasta riittäväksi toimenpiteeksi PEP-statusen selvittämiseksi. Toki - ottaen huomioon, että PEP-rekisteri ei luonteensa puolesta voine kuitenkaan milloinkaan olla täydellinen ja täydellisen ajantasainen joka

hetkellä, tulee pohdittavaksi, voitaisiinko julkinen luotettavuus siitä huolimatta sille antaa. Jos vaihtoehtona edelleen jatkossa on, että tämän lisäksi ilmoitusvelvollisen tulee aina kysyä tiedot asiakkaalta/tämän edustajalta, ei PEP-rekisterin luominen ilmoitusvelvollisten näkökulmasta juurikaan vähennä kokonaistymäärää. Julkista luotettavuutta nauttivan PEP-rekisterin luomisella voitaisiin vähentää AML-toiminnan aiheuttamaa hallinnollista taakkaa ilmoitusvelvollisille.

3. Muuta lausuttavaa

9. Kansallisen PEP-rekisterin osalta on syytä huomioida, että monilla ilmoitusvelvollisilla asiakaskunta koostuu paitsi suomalaisista myös ulkomaisista tahoista. Näiden ilmoitusvelvollisten käytännön toiminnassa kotimainen PEP-rekisteri ei vielä kokonaisuudessaan poista PEP-tietojen saatavuuteen liittyviä haasteita, vaan kotimaisen PEP-rekisterin käyttö tulisi olemaan vain yksi osa kokonaisuutta. Tällaiset ilmoitusvelvolliset käyttävät useasti kansainvälisiä tietopalveluntarjoajia muista maista olevien asiakkaidensa taustatietojen selvittämiseen. PEP-rekisterin jatkovalmistelussa on tärkeää ottaa huomioon, että PEP-rekisterin tiedot ovat myös tällaisten tietopalveluntarjoajien saatavilla, jotta ko. palveluiden kautta voisi jatkossa saada myös suomalaisen PEP-rekisterin tiedot.

10. PEP-rekisterin tietosisällön ajantasaisuuden varmistamiseksi tehokkain tapa olisi asettaa PEP-henkilöille itselleen velvollisuus ilmoittaa tiedot omalta osaltaan, perheenjäsenistään sekä yhtiökumppaneista rekisteriin. Tämä lienee toistaiseksi ainoa tapa saada erityisesti yhtiökumppaneita koskeva tieto rekisteriin kattavasti tai edes jossain laajuudessa. Jatkovalmistelussa tulee pohtia, onko tällaisen velvoitteen asettaminen yksityishenkilölle kohtuullista tai jos päädytään muuhun ratkaisuun, hyväksytäänkö tämän johdosta mahdollinen puutteellisempi PEP-rekisterin tietosisältö.

Kulmala Tatu-Juhana
Suomen Tunnistetieto Oy